

LBRIS

We know
books

Suzana MĂ
Tratnik MĂ
NUMESC
DAMJAN

Traducere din limba slovenă și note de
PAULA BRAGA ȘIMENC

Prefață de
RODICA GRIGORE

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2022

Cuprins

Prefață. Descoperirea identității (*de Rodica Grigore*) / 5

Mă numesc Damjan / 19

Damjan în acțiune / 41

Toți se uitau la mine / 58

Terra rossa / 81

Am tăcut mălc / 100

Numai să fie liniște / 102

Necazurile lui Damjan / 122

Ușa / 141

Cheia de la vecu / 158

Ce a consemnat Vlado / 177

Mă numesc Damjan

Damjan se prezintă: despre autoajutorare, despre coaiele lui Damjan, despre un nume de rahat și despre șmecherii hârșâiți. ~ Cum se adună nodurile în stomac și despre ce afli de la psihologi. ~ Legătura care unește, desparte și trânteste la pământ. ~ Ce n-a născut mama lui Damjan. ~ Damjan n-o să asculte non-stop aceleași chestii, n-o să vorbească în niciun caz fără rost. Mai bine zis: n-o să vorbească deloc, fiindcă oamenii din jur doar se prefac că-l ascultă și-l înțeleg, pe urmă toarnă totul celorlalți. ~ Și, acolo, afară, problemele sunt ultimele de pe listă.

Salut.
(După asta, zece minute nu scot o vorbă.)

Zău așa, nu știu dacă treaba asta are vreun sens. Vreau să zic, să stăm așa, fără niciun rost pe pajiște, în fața clinicii. Tăiem frunză la câini, nimic altceva – păi, asta am făcut toată viața. Și mi s-a promis că aici n-o să fie niciun nebun. Și nu știu dacă, în afară de mine, aici mai e cineva în toate mințile – și nici eu nu sunt în toată firea. În ultimele săptămâni iar am fost cam cum eram uneori: nervos, dur, agresiv. De-aia, ai bătrâni mi-au zis că nu sunt în toate mințile și să vin aici în mod regulat, în grupul ăsta, ca să nu am probleme și mai mari.

Așa că, de două ori pe săptămână, stau pe pajiște cu grupul, că afară, cică, e mai relaxant. Dacă e vreme rea, într-o încăpere înăbușitoare. Fiecare ar trebui să spună ceva. Eu n-o să spun nimic, așa cum am mai zis. O să stau pe vine aici și o să-mi țin gura. Dacă o să fie nevoie, o să stau pe vine în fiecare zi, de dimineața până seara, în grupul ăsta de autoajutorare, dar n-o să zic nici păs. Dacă cineva vrea să se ajute de unul singur, n-are decât. Păi, cum să te ajuți de unul singur într-un grup? Numai că bătrânilor n-ai cum să le explici așa ceva. Ei știu cel mai bine cum pot să scap de probleme. Mă rog, le-am spus că o să mă duc. Da, pentru asta au avut bani, imediat s-au repezit la bancă, numai să scape de mine pentru o vreme. Mi-au cumpărat și țoale noi, ca să nu arăt ca un zdrențăros, că doar suntem o familie serioasă. Dacă i-aș fi rugat să-mi ia altceva, ar fi început imediat să se vaite că anul ăsta au cumpărat mobilă nouă pentru bucatărie și dormitor. De parcă asta m-ar privi pe mine. De parcă mi-ar plăcea să stau cu ei în bucatărie și să mă îmbuib, că, oricum, în dormitorul lor nu intru niciodată.

Mă numesc Damjan. Asta trebuie s-o spun, mai ales pentru că, în ultimele luni, simt că-mi crapă capul tot mai des și nu mai sunt sigur de aproape nimic, nici chiar de numele meu. Știți cum e, parcă ți-ar fi ars cineva una peste cap și pe urmă se face întuneric și nu mai știi nici unde stai, nici cum te cheamă. Pe bune. Asta i-am spus-o și ei, dar nu m-a luat în serios. I-am zis să nu mai îndruge mereu aceleași chestii, că o să mi se rupă filmul și totul o să fie și mai nasol. Când mi se rupe filmul, se rupe și nu mai e nimic de făcut. Și pe urmă tuturor le pare rău. Pe bune, pe bune. Când cineva îmi

îndrugă unul și același lucru, ajunge să nu-mi mai pese. Mai bine fac ceva total nasol, total anapoda decât să ascult non-stop aceleași chestii. Sau măcar să știu de ce le ascult. Dar când se ajunge până acolo, eu oricum nu mai știu nimic și nu mai pot să gândesc. Dar acum să lăsăm asta.

Și când în grup m-au întrebat dacă aș vrea să spun ceva, am zis c-o să vadă ei dacă o să mă mai provoace mult. Ca ăi bătrâni – mă tot provocau, mă călcau pe nervi și pe urmă au văzut ei. Da, pe urmă le-a fost frică de mine. Aha! Poate îmi uit numele și pentru că, de fapt, nu mă cheamă așa. Deși acum, când sunt așa de distrus și sub o presiune uriașă din afară, nu pot să-mi aduc aminte nici măcar numele meu adevărat – nimic. Am capul complet gol.

Când m-am născut, ăi bătrâni mi-au pus un alt nume și, când mi-am luat viața în mâini, l-am schimbat fără probleme. Zău așa; într-o bună zi, era iarnă și zăpada scârțâia sub cizmele mele de cowboy, în ziua aia, m-am dus la primărie și le-am zis c-o să mă numesc Damjan. Se zice că nu prea le plac chestiile astea, dar mie n-au îndrăznit să-mi facă greutăți – păi, doar au văzut ce hotărât am trecut de ușa batantă de sticlă, m-am dus în fața ghișeului și am acoperit-o cu prezența mea pe gagică din fața calculatorului. Pe urmă mi-a completat chiar ea hârtiile – că eu nu prea am chef de chestii de-astea – și mi se adresa tot timpul cu „domnule”. Adevărul e că știu un gagiu acolo, la primărie, acum se ocupă de impozite, uneori am jucat popice împreună și mereu făceam cînste cu o bere – atunci aveam destui bani. Pe scurt, gagiul ăla mi-ar fi rezolvat pe loc orice dacă l-aș fi rugat să mă ajute. Eu obișnuiesc să spun de mai multă vreme că serviciile pe care le faci cuiva sunt mereu răsplătite.

Ce ziceam despre primărie? E mult de-atunci, eram un puști, numai că în costum și la cravată arătam ca un șmecher care le știe pe toate. Nu știu dacă împlinisem șaptesprezece ani – mai mult ca sigur, funcționara aia de la primărie mi-ar fi dat cu cel puțin cinci ani în plus –, dar de-atunci am devenit Damjan. Și totul a fost așa, la mișto. Odată, la discotecă, una a zis c-ar vrea să mă sărute, că sunt drăguț ca unu' Damjan. Nu prea știam cine era frumosu' ăla de Damjan și ce voise să zică cu asta, dar mi s-a părut că viața mi-ar fi mai ușoară dacă m-ar chema Damjan. Nu știu, mi se păruse o idee bună, așa că mi-am ales numele ăsta. Dintr-odată mi-am dat seama că, având un alt nume, o să-mi fie mai bine, o să fie mai frumos sau cel puțin mai ușor. Ca tipii ăia săraci cu duhul care își schimbă numele în funcție de numerologie. Eu cel puțin nu cred în toată aiureala asta, pe de altă parte... nu știi niciodată... Nu știi până nu încerci. Așa că am încercat și mi-am ales un nume care să-mi placă și care să mi se potrivească mănușă, cum se spune.

După asta, acasă au luat-o razna că, deh, o să audă toți vecinii de scandalu' ăsta. (Păi, normal că au auzit toți, din moment ce ai bătrâni s-au răstit la mine de cum am intrat în curte, chiar înainte să intru în casă.) Chiar nu eram în stare să fac ceva mai cu cap? Toți o să afle ce nebun au în casă, ce cretin, care și-a schimbat numele fără vreun motiv – asta fac numai ăia din America, numai criminalii și asasinii care nu îndrăznesc să se vânture prin lume cu numele lor adevărat. Mucoasa aia, care lucrează la primărie, măritată cu lunganu' ăla de Slavko, ăla de la al doilea bloc din stânga, o să le spună tuturor că am un nume nou. Vecinii o să fie indignați, mai

ales ăia credincioși, adică majoritatea. Brusc, pe ai bătrâni începuse să-i preocupe și credința, deși îi durea în cot de Dumnezeu, de Biserică și de țară. Numai criminalilor celor mai sângeroși și nebunilor le trece prin minte să-și schimbe numele de botez, nu e doar un păcat și o rușine, e ceva ce nu s-a mai auzit, inuman – până și un câine are un nume și, când îl aude, vine imediat, de regulă are același nume toată viața, chiar și după ce are un alt stăpân. Da, asemenea tâmpenii au scos din ei ai bătrâni. De cum făceam ceva ce-mi trecea prin cap, săreau în sus și-mi țineau o teorie despre cum era lumea asta – că dacă n-aș fi făcut ceva pe ea, totul ar fi mers ca pe roate.

Normal că nu după mult timp mi s-a umplut paharul; îmi cam pierd răbdarea când văd că nu merge cu vorbă bună. Când le-am trântit că mă doare-n cur de vecinii care umblă pe la biserică și, când se întorc de la slujbă, trag cu ochiul prin jaluzele să vadă ce fac alții sau ce mai e pe stradă, de parc-ar fi a lor, maică-mea a început să plângă. Dar nu din cauza vecinilor, ci pentru că eram o belea la casa unor oameni cinștiți. Da, mai întâi a plâns, pe urmă, printre lacrimi și mucii, mi-a zis că n-a dat viață niciunui Damjan. Da, chiar așa a zis:
– *Ăsta nu e copilu' meu, ăstui* nu i-am dat viață!

De parcă aș fi fost un obiect, un câine vagabond sau n-aș fi fost de față. Chiar n-ar fi trebuit să spună așa ceva. La noi acasă era mereu așa: nu știau decât să urle, nu știau să spună ceva cu frumosul. Se răsteau ca niște ciori, croncăneau în același timp, uitând complet de mine, încât aveam deseori impresia că, de fapt, se răsteau la cineva care nici nu era de față. Al bătrân a zis doar atât: să rămân Damjan, că oricum nu meritam numele de botez pe care mi-l alesese. O șuierase

printre dinți în timp ce trântea ușa de la garaj. Apoi a mai deschis o dată ușa și, pe un ton plângăcios, mi-a strigat că n-aveam decât să mă duc să mă operez, ca să mă schimb cu totu', ca să fiu ca un Damjan adevărat, un tâmpit. Ei, pe urmă s-a dus în garaj și s-a închis înăuntru, ca o domnișoară ofensată. Iar mie mi s-a părut că nu mai aveam ce să ne spunem. Renunșasem de mult să mai am ceva cu el, acum îi venise lui rândul. Așa că între noi totul era clar, eram chit. Dar niciodată nu m-a mai strigat pe nume, niciodată nu mi-a zis nici Damjan, nici altcumva. Uneori mi se adresa cu „Bă, tu”, atunci când îmi trântea cât fusesem de cuminte în copilărie, acum devenisem un ticălos de doi bani, omul cel mai de nimic din întreaga familie, o rușine pentru toți. (Dar nu cumva să creadă cineva că e ceva de capul familiei noastre, nici vorbă! Trei dintre verișoarele mele au copii din flori, una e așa de trăsniță, că n-o suportă nimeni, iar verii mei, cei primari și cei prin alianță, nici nu merită să fie pomeniți. În comparație cu ei, Damjan cu amărăta lui de școală pare un domn. Aș mai putea să zic ceva despre chestia asta, dar mai bine n-o fac, că n-are rost.)

Dar ălora bătrâni nu le-a trecut niciodată prin cap că Damjan n-a fost niciodată mic. Damjan a avut mereu coaie.

Dar acum toate astea au trecut. Da, e drept, chiar și soră-mea a vărsat o lacrimă-două, trebuie să recunosc, că altminteri ne certaserăm și nu mai stătuserăm de multă vreme de vorbă. Dacă mă călca pe nervi sau nu voia să facă ce-avea de făcut prin casă, aruncam ceva pe jos, o farfurie, orice-mi cădea în mână. Fiindcă nu respecta niciodată ordinea și disciplina, trebuia să le fac eu pe toate. Dacă uitam să fac ceva

prin casă, imediat îi auzeam pe ăia bătrâni când se întorceau de la serviciu. Și ea, domnișoara, cum îi plăcea să se dea, nimic. Făcea numai ce avea chef. Mereu pretexta că n-are timp; își petrecea cel puțin două ore pe zi în baie, ca să-și usuce părul, și pe urmă n-avea timp să facă treabă. Eu nu puteam să-mi permit așa ceva, eu trebuia să fac totul, iar ea știa foarte bine asta. Nu dădeau niciun sfanț pe vorbele mele, doar când făceam gălăgie mă lua cu toții imediat în seamă – iar eu nu voiam să fiu ca ei și s-o țin mereu una și bună, că doar n-avea niciun rost; cred c-ar fi putut și ei să-și dea seama de asta.

În cele din urmă, ăia bătrâni mi-au zis să-mi iau catrafusele, să plec din casă și să-mi schimb numele pe barba mea, chiar de trei ori pe săptămână, dacă așa-mi place. Cel mai bine să plec din țară, la frate-meu. La tâmpitu' și zgârțanu' de frate-meu, care o ardea prin Germania și pe care nici eu nu-l înghițeam, aici eram de acord cu ăia bătrâni. De-aia mi-au zis, că știau că nu m-aș fi dus niciodată la el. Mai bine să crăp. Mă rog, dacă s-ar fi ajuns până într-acolo, dar nu era cazul.

Poanta cea mai tare a fost când prietenului meu i-a venit ideea să-și zică Roky, asta numai pentru că odată, în școala generală, când se tot mâțâia, i-am zis că în curând avea să ajungă ca mine. Pe atunci, în pauze, aveam o țigară în gură și nu uitase asta. Cine-ar fi putut să mă uite că doar profesorii aveau destulă bătaie de cap cu mine, chiar și eu îmi aminteam deseori de asta! Ei, odată l-am văzut pe Roky cum, de după tufele din fața școlii, trăgea dintr-o țigară care era mai mare decât el, așa că m-am dus la el, l-am măsurat din cap până-n picioare și i-am zis:

– Puștiule, o să-mi calci pe urme. Da, da. Acu' stinge țigara, ca să nu-ți ard una! Dacă mai tragi mult din ea, o să rămâi pitic, cum ești acum, și n-o să fii bun de nimic.

Atunci îi era frică de mine, nici nu voia să stea de vorbă, cu toate că, mai târziu, a recunoscut că-și dorea să fie ca mine, că i se părea că la școală eram un barosan.

– Nicio problemă, i-am zis, când stăteam odată la Furnica, la o bere. Am un prieten la primărie, rezolvă el totul, să-mi zici când vrei să mergem. Sau poate îl aduc la popicărie, dar faci tu cinste.

Numai că Roky nu scotea o vorbă, fiindcă niciodată nu se scula îndeajuns de devreme ca să ajungă la primărie în orele de program sau poate că se temea că tot cartierul Moste avea să trăncănească pe seama lui, pentru că-și schimbase numele, așa cum mi se întâmplase și mie. Așa că i-am atras atenția să nu se joace cu cheștiile astea, care sunt numai pentru oamenii în toată firea, pentru șmecherii hârșâiți, și să-și aleagă un nume mai ca lumea – de pildă, Roman, Gorazd sau Stanko – că doar niciun Roky nu s-a învățit vreodată cu Mercedesul prin Moste. Când aude cineva că pe un puști îl cheamă Roky, se gândește imediat că se dă cu rotele sau că fură biciclete. Și dacă vrea să devină Roman, i-am atras atenția că trebuia să se poarte ca un bărbat, nu să bea bere și, în același timp, să-și roadă unghiile de parc-ar fi fost băiatu' mami. Roky ăsta n-ar fi ajuns prea departe; a trebuit să-i bag bine în cap toate astea.

Au fost vremuri frumoase. Și acum îmi face plăcere să-mi aduc aminte de ele; atâtea poante, bani, băutură și pizde, mă rog, prietene, de nimic nu duceam lipsă – că doar

n-ai nevoie de nimic altceva. Și toți eram uniți, ne ajutam și nimeni nu trăgea în piept pe nimeni. Cel mai important era că mai eram încă tânăr și fără minte, nu pricepeam nimic, totul trecea repede pe lângă mine. Dar mai ales nu dădusem încă peste adevărate belele. Ei, recunosc, uneori, curcanii aveau timp din belșug și se dădeau la noi, încasam chiar și un bulan, dar cel mai des ne îndesau în dubă, făceau cu noi două ture prin Moste și ne dădeau drumu'. Dar asta o făceau așa, la mișto, trebuiau să bage nițel frica în noi, că doar reprezentau autoritatea, nu?! Bineînțeles, pentru ăia bătrâni și ăsta era un motiv de cumplită rușine, de parcă eram singurul puști din Moste care văzuse duba din interior, dar, în cele din urmă, s-au obișnuit, important era să nu vin acasă beat mort și să sparg tot felul de lucruri. Da, îmi plăcea să sparg; orice-mi cădea în mână, dădeam cu pumnul în câte-o mutră, în câte-o sticlă, într-un dulap, nu conta. Dar numai atunci când mă lăsau nervii sau dacă cineva mă freca la cap fără rost. Eram încă tânăr, plin de hormoni, una-alta. Și, de fapt, nu mă prinsesem de nimic. Așa, de felul meu, nu sunt un tip bătăuș. Să nu fiu înțeles greșit, nu suport violența, dar când mă înfurii, îmi place să lovesc și să sparg. Și nu știu de ce se tem toți de mine când mă îmbăt. N-am dat niciodată în nimeni fără rost, nu sunt ceea ce se cheamă o personalitate agresivă. Dar cică mă uit urât de tot la tipii din jur (cel puțin așa am auzit, pentru că eu, normal, nu pot să mă văd). Și le-am spus de o sută de ori că e numai pentru că sunt pilit și deschid greu ochii, e drept, am pleoapele grele, ochii mi se alungesc de parc-aș fi chinez. Așa că, recunosc, nu e bine să fiu luat la mișto când sunt beat, e mai bine să lămuresc de la început ce mi se întâmplă dacă

mă îmbăt; atunci fac mereu urât – păi, oricine face urât dacă se matolește – nu știu de ce, mai mult ca sigur am motivele mele, trebuie să fie ceva care mă scoate din sărite. Dar nici psihologii nu știu să-i dea de capăt. Da, odată m-am dus la psiholog, când maică-mea plângea toată ziua că nu mai poate suporta o atmosferă așa de toxică în casă și că, în fiecare zi când se întoarce de la lucru, se teme că unul dintre noi – taică-meu sau eu – a ajuns la urgențe sau a murit. Da, era nasol, a fost o adevărată dramă de familie faptul că, acasă, nu era nimeni care să mă înțeleagă. E drept, cu taică-meu am avut mereu relații îngrozitor de încordate, cam din gimnaziu am început să nu-l mai înghit și mă apuca tremuraturul numai când auzeam că se deschide ușa de la garaj, asta însemnând că se întorsese acasă. Mama și cu soră-mea mă băteau la cap că e, totuși, tatăl meu și că omul nu-și urăște și nu se bate cu propriul tată. Eram pur și simplu alergic la el. Tată-n sus, tată-n jos, nu puteam să-l înghit. Și simțeam al naibii de bine că nici el nu mă înghițea, dar, normal, pentru relațiile încordate mă acuzau numai pe mine. Da, și din cauza asta mă îmbătasem de mai multe ori, că doar ce-mi mai rămăsese? Chiar aș vrea să văd cum ar fi suportat situația asta cineva care ar fi fost în locul meu. Și cu cât mă îmbătam mai mult, cu atât mă băteau mai tare la cap că, uită-te la tine în ce hal ești, numai tu ești de vină, ești un nenorocit, te îmbeți și te iei la bătaie, o să se aleagă praful de familie, n-o să fie nimic de capul tău și tot așa, la nesfârșit. (La drept vorbind, în casa noastră nu se alesese de nimeni nimic. De ce să fi fost eu mai cu moț, că doar suntem din același neam, nu?) Numai reproșuri, trebuia să ascult nonstop numai reproșuri. Ne scoteam

ochii cu ușurința cu care alții stăteau pur și simplu de vorbă. Nu era bine nici când eram treaz. Bine? Da' de unde! Când eram treaz era și mai rău, că atunci auzeam totul foarte clar și nu uitam nimic. Stăteam pe canapeaua din living și ascultam reproșuri și predici. Da, e greu de crezut, dar, de obicei, rezistam ore întregi înainte să mi se rupă filmul. Când eram treaz, taică-meu mă scotea și mai tare din sărite și aveam impresia că toți ai casei de-abia așteptau s-o iau razna, ca să mă poată arăta cu degetul și să-mi dovedească din nou că eu eram beleaua din casă. În timp ce taică-meu era un om de aur numai pentru că, spre binele nostru, ne lua mereu la mișto și ne amenința cu școala.

Îmi aduc aminte de o seară când am avut acasă o situație nasoală, atunci taică-meu și cu mine mai că nu ne-am omorât. Era iarnă și, imediat după serviciu, m-am dus acasă, că muream de frig; nu-mi doream decât să mănânc ceva și să adorm într-o cameră caldă, în fața televizorului. Dar și-a vârât dracu' coada și nu s-a putut! Când nu voiam decât să trăiesc normal și să fac niște chestii banale în liniște, se întâmpla ceva și trebuia din nou să demonstrez că eram un tip imposibil. De m-ar fi lăsat cu toții în pace măcar o dată! Cineva de pe lumea asta – sau de pe lumea cealaltă – are ce are cu mine. Nu știu ce se întâmplase atunci și cum a început totul – ajunsesem în fața casei și am sărit pe treptele înghețate până la ușa. Când am băgat mâna în buzunar după chei, am zărit în curte mașina lui taică-meu și imediat mi s-a pus un nod în gât. Adio televizor și cameră caldă... Nu era prima oară când mașina lui taică-meu era în curte, de obicei ajungea acasă înaintea mea, dar uneori... uneori, nu mai puteam. Oameni buni,